

ישראל

קהל

השלטון
העצמי
היהודי
לדורותיו

ימי הביניים
והעת החדשה
המוקדמת

עורכים: אברהם גרוסמן
יוסף קפלן

מרכז זלמן שזר
לתולדות ישראל

קהל ישראל

השלטון העצמי היהודי לדורותיו

כרך ב

ימי הביניים
והעת החדשה המוקדמת

קהל ישראל
השלטון העצמי היהודי לדורותיו
סידרה לזכרו של ישראל היילפרין
עורך הסידרה: יוסף קפלן

כרך א
העת העתיקה
עורך: ישעיהו גפני

כרך ב
ימי הביניים והעת החדשה המוקדמת
עורכים: אברהם גרוסמן יוסף קפלן

כרך ג
העת החדשה
עורך: ישראל ברטל

קהל ישראל

השלטון העצמי היהודי לדורותיו

כרך ב

ימי הביניים

והעת החדשה המוקדמת

עורכים

אברהם גרוסמן יוסף קפלן

מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל
ירושלים

מערכת הסידרה

**פרופ' יוסף קפלן (יו"ר), פרופ' ישראל ברטל,
פרופ' ישעיהו גפני, פרופ' אברהם גרוסמן, צבי יקותיאל
מרכזת המערכת: מעין אבינרי־רבהון**

עריכה לשונית: ורדה לנרד

הביא לדפוס: יצחק כהן

ספר זה ראה אור בסיוע

**משרד החינוך, התרבות והספורט
המרכז לחקר תולדות יהודי פולין ותרבותם –
האוניברסיטה העברית בירושלים**

© Copyright by The Zalman Shazar Center for Jewish History, Jerusalem

Printed in Israel, 2004

מסת"ב 965-227-192-6

Catalogue No. 185-508 מספר קטלוגי

© כל הזכויות שמורות למרכז ולמנן שור לתולדות ישראל, תשס"ד

אין להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו, בשום צורה ובשום אופן, אלקטרוני או מכני,
לרבות צילום או הקלטה, ללא קבלת אישור בכתב מהמוציא לאור.

סדר ועימוד ממוחשב: מרכז ולמן שור

לוחות: מכון האופסט שלמה נתן; הדפסה: דפוס גרפית בע"מ

כולם בירושלים

תוכן העניינים

7	פתח דבר
	מנחם בן-ששון
11	ההנהגה העצמית של היהודים בארצות האסלאם במאות ה־7 עד ה־12
57	אברהם גרוסמן
	הקהילה היהודית באשכנז במאות ה־10 וה־11
75	אריה גראבויס
	הנהגת הפרנסים בקהילות צפון צרפת במאות ה־11 וה־12: 'טובי הקהל' ו'זקני הערים'
85	יחיאל ש' קפלן
	השלטון העצמי היהודי במשנת בעלי התוספות
101	איבן (ישראל) מרכוס
	הדינמיקה הפוליטית של הקהילה היהודית בגרמניה בימי הביניים
115	חיים ביינארט
	כתבי הזכויות של הציבור היהודי בקסטיליה והשתקפותם בחיי יום-יום
135	יום טוב עסיס
	הקהילה היהודית באראגוניה
153	נדיה ולדס
	'ויש להם כח מאת המלך' – שלטון עצמי יהודי בסיציליה
175	אברהם דוד
	פרשת ה'זקנים' בירושלים בשלהי ימי-הביניים
197	ראובן בונפיל
	הקהילה היהודית באיטליה בתקופת הרנסנס
221	אלימלך הורוביץ
	חבורות באיטליה במאות ה־16–18: דימוי ומציאות
243	מרדכי בריואר
	מקום השיבה במערך הארגון העצמי היהודי
261	יצחק (אריק) זימר
	הנהגה ומנהיגות בקהילות גרמניה במאות ה־16 וה־17
287	יוסף הקר
	הארגון הקהילתי בקהילות האימפריה העות'מאנית (1453–1676)

311	'מקום' ו'מדינה': האוטונומיה של היהודים ברפובליקה ההולנדית וגבולותיה	יוסף קפלן
329	האוטונומיה של יהדות אלזס במדיניות הצרפתית	שמעון שוורצפוקס
341	ארגון הקהל היהודי והנהגתו באימפריה העות'מאנית במאות ה־17–ה־19	ירון בן־נאה
369	מבנה הקהילה היהודית בבריטניה מתקופת היישוב מחדש ועד ימינו	טוד מ' אנדלמן
385		מפתח

פתח דבר

השלטון העצמי היהודי שימש כמכשיר החשוב ביותר לקיומו של העם היהודי בתפוצותיו בימי הביניים. משעת לידתו של אדם ועד פטירתו הוא היה קשור במוסדות הקהילה. היא שימשה לו מסגרת בטחונית, חברתית, תרבותית, כלכלית, ובמידה מסוימת גם ביטוי לקוממיות יהודית בימים קשים ובשעות הרות גורל. אין ספק, שהכמיהה לאותה תחושת קוממיות תרמה הרבה למאמצי היהודים לבסס את הארגון העצמי שלהם, וכבר העיר על כך יצחק בער במאמרו הגדול על הקהילה היהודית: 'אותה המגמה הדתית-הפוליטית, הפותחת את ההיסטוריה של עם ישראל, גורמת להתהוות הקהילה המקומית, המתארגנת מסביב לבית-הכנסת. ואחר כמה חורבנות ולאחר התפוררותה של כל נציגות אחידה נשארה הקהילה המקומית הנציגות הפוליטית האחרונה של כנסת ישראל הסמויה מן העין'.¹

ככל שגברו הלחצים בחברה הנוצרית ובחברה המוסלמית להביא את היהודים להמיר את דתם, כן טרחו חכמים על ביצור אושיותיה של הקהילה, בידועם שהיא משמשת תריס עיקרי בפני המרת דת וטמיעה. הם חשו כי יכולתם של היהודים להתמודד עם הסכנות שניצבו מולם תלויה במידה רבה באחדותם ובהיותם מאוגדים בארגון מבוסס ואיתן. איגוד זה יאפשר להם להשיג חסות של השלטונות להבטחת החיים והרכוש, מחד גיסא, ולטיפול מוסדות החינוך, הסעד והדת בתוככי הקהילה, מאידך גיסא. דברי חז"ל, 'כל ישראל ערבים זה בזה' (תלמוד בבלי, שבועות לט, ע"א), לא שימשו מליצה גרידא, אלא משנה מעשית שעל פיה בנתה הקהילה את מוסדותיה ואת דרכי הנהגתה. דווקא בגולה ובמרכזי יישוב קטנים בא ערך האחדות לידי ביטוי יותר מאשר בהיות עם ישראל בארצו. מכאן, שחקירת יסודותיהם של השלטון העצמי היהודי בכלל ושל הקהילה בפרט היא פרק מרכזי וחיוני בהבנת תולדות עם ישראל בימי הביניים. אף על פי שהקהילה היא יצירה אימננטית בתולדות עם ישראל ויסודותיה מצויים כבר בארץ-ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, הרי ש'על הקהילה בתור אורגניזציה שלמה ויחידה לא מדובר עדיין בתקופת התלמוד. רק בימי הביניים נעשו "בני העיר" לחטיבה אחת אורגנית, לקהילה שלמה ויחידה בכללותה'.²

אך טבעי הוא, שמוסד כה מרכזי ורב חשיבות בחיי העם היהודי יידון בפרספקטיבה

1 י' בער, 'היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1.

2 בער, שם, עמ' 6.

היסטורית כוללת ורחבה. התפתחות השלטון העצמי היהודי הושפעה לא רק מתמורות במעמד המשפטי והחברתי של היהודים, אלא גם מהתפתחויות פוליטיות וכלכליות בחברה הנוצרית הסובבת שבתוכה חיו ופעלו היהודים. השלטון העצמי והקהילה במרכז הושפעו בין השאר מעליית הערים והתפתחותן במאה ה־12 ולאחריה; מגידול כוחם של העירוניים והפיכתם ליסוד מרכזי בחברה האירופית; מעליית חשיבותו של הפרט באירופה הנוצרית במאה ה־12; מעליית כוחה של הכנסייה החל במאה ה־10 ומהמאבקים בינה ובין המלכות על סמכויות השלטון; מהריבוד החברתי בתפוצות ישראל, כולל עלייתם של חצרנים, בנקאים וסוחרים עשירים בחליפות המוסלמית ובאירופה הנוצרית; מהתפתחות חיי הרוח בתפוצות ישראל, כולל המאבקים על תוכני ההשכלה בין פילוסופים, מקובלים וחסידים. כל דיון בהתפתחות הקהילה היהודית בתקופה האמורה חייב להיוקק לגורמים אלה. גדולה במיוחד הייתה השפעת העיר הנוצרית החל במאה ה־12 על סדרי ארגונה ותפיסותיה המשפטיות של הקהילה היהודית: 'אבל גם עכשיו, כמו בתקופה העתיקה, אין השפעה חיצונית זו נוגעת ביסודות הארגון היהודי; היא אינה יוצרת דבר חדש בישראל. הקהילה היהודית מקבלת מן העיר הנוצרית רק את הדברים העוזרים לה להגשים את מטרותיה האימננטיות שלה ולהביא אותן לידי הכרה עצמית והגדרה ברורה'.³

התפקידים המרכזיים של הקהילה היהודית בחיי הדת והחברה ועמידתה כתרס בפני המרה וטמיעה הביאו את חכמי ישראל בימי הביניים ובראשית העת החדשה לטרוח הרבה כדי לבסס את כוחה ואת סמכויותיה. המונח 'קהילה קדושה' המצוי במקורות מאות ימים, איננו בגדר מליצת לשון גרידא. רבים מן החכמים היו נכונים להעניק לקהילה סמכויות שלטוניות רבות ערך אף יותר מאלה שהוענקו לבית הדין המקומי, למרות שרבים ממנהיגי הקהל נעדרו כישורים הלכתיים הולמים ונפלו ברמת ידיעותיהם מתלמידי חכמים שישבו בבתי הדין. העדות המרשימה לכך היא מתן זכות חקיקה לקהל באמצעות תקנות הקהל בעניינים פוליטיים, אדמיניסטרטיביים, דתיים וכלכליים. תקנות אלה נתפסו כמחייבות אלא אם כן היה בהן עוול ברור או הפרה של מצוות התורה. בפועל קיבלה הקהילה זכויות של בית דין וסנהדרין, ולעתים אף גבר כוחה על שני אלה:

דברים אלו נראים פשוטים בעיני שאתם רשאים לעשות כפי מה שנראה בעיניכם. שלא נאמרו אותן הדברים שאמרתם אלא בבית דין שדין על פי דיני תורה כסנהדרין או כיוצא בהם. אבל מי שעומד על תקוני מדינה אינו דן על הדינים הכתובים בתורה ממש אלא לפי מה שהוא צריך לעשות כפי השעה.⁴

3 בער, שם, עמ' 28.

4 תשובות הרשב"א, חלק ד, שאלוניקי תקס"ג, סימן שיא.

לא ייפלא אפוא, שכבר במאה ה־11 נחשב הציות לתקנות הקהל כמצווה מדאורייתא. במחקרים שבקובץ זה מודגשים קווי הייחוד של כל מרכז ומרכז בארצות האסלאם ובאירופה הנוצרית, ואולם התופעה המרשימה היא קווי הדמיון המרובים בין דרכי הארגון של הקהילות במרכזים הללו. כך, למשל, מקורות הגניזה הקהירית, המעידים על התפתחות מרשימה בדרכי ארגון של קהילות ישראל במצרים ובצפון אפריקה, מלמדים עד כמה דומים היו קווי הארגון במרכזים אלה לאלה שבאירופה הנוצרית. אומנם יש להוציא מכלל זה את המרכזים שבבבל ובארץ־ישראל, שבהם השלטון העצמי היהודי היה שונה. הוא היה ריכוזי ואריסטוקרטי באופן מובהק. ראשות הגולה והגאונות בבבל ובארץ־ישראל היו נחלתן של כמה משפחות מיוחסות. אפילו חכמי הישיבה בבבל הורישו בדרך כלל את מקומם לבניהם, וכן עשו גאוני ארץ־ישראל, כפי שהדברים נדונים בפירוט במאמרו המקיף של מנחם בן־ששון בקובץ אשר לפנינו. אומנם, מציאות זו הושפעה בין השאר גם מהריכוזיות הגדולה של השלטון המוסלמי בימי בית עבאס. שמונה־עשר המחקרים המובאים בכרך זה מקיפים תקופה ארוכה שנמשכה למעלה מאלף שנים, מראשית הופעת האסלאם ועד המאה ה־18, ובשני מקרים אף לאחר מכן. צירפנו לדיון זה את העת החדשה המוקדמת מכיוון שיסודותיו של שלטון הקהל והארגון העצמי היהודי באותה עת דומים לאלה של ימי הביניים, אם כי במקצת המרכזים ובעיקר באלה שבמערב אירופה ניתן להבחין באותה עת בבקיעים הראשונים במבנה הקורפורטיבי של הקהילה היהודית עוד טרם בוא האמנציפציה וצמיחת תנועת ההשכלה שהביאו לתמורות ממשיות בשלטון זה.

שני המאמרים החותמים את הקובץ חורגים מהמסגרת הכרונולוגית של העת החדשה המוקדמת, אך החלטנו לצרפם לקובץ זה. מצאנו לנכון לכלול את הדיון במאמרו של ירון בן־נאה על הארגון האוטונומי היהודי באימפריה העות'מאנית בכרך זה כי עד המאה ה־19 לא חלו שינויים מהותיים באופיו של ארגון זה.

כמו כן כללנו בכרך זה את מאמרו של טוד הגדלמן על יהדות בריטניה כדי להבליט ולהדגיש את העובדה שהארגון היהודי באנגליה לא נשא אופי קורפורטיבי מתחילתו במחצית השנייה של המאה ה־17. תופעה זו הטביעה את חותמה על אופיו של הארגון היהודי הפנימי בבבריטניה כולה עד המאה ה־20 ועד בכלל.

רוב המאמרים בקובץ זה עוסקים במוסדות ההנהגה היהודית כפי שהתגבשו במרכזים השונים, ואולם מקצתם עוסקים ביסודות המדיניים והמשפטיים של האוטונומיה שהוענקה ליהודים בארצות השונות.

ההנהגה העצמית של היהודים בארצות האסלאם

במאות ה'7 עד ה'12

א. מסגרת הזמן והמקום

1. העולם

כיבושי האסלאם (634–732) שינו באחת את מפת העולם ואת תכניו. הם הכניסו לתולדות האנושות ממד פוליטי חדש וכן תכנים תרבותיים ורוחניים בעלי ייחוד. בתולדות ישראל נודעו לשינויים אלה משמעויות מרחיקות לכת הן מצד צורת החיים והן מצד התכנים הרוחניים של בני קהילות ישראל. שינויים אלה פתחו תקופה חדשה בתולדות עם ישראל, תקופה שזכתה לכינוי הלא הולם ימי־הביניים. מתאים יותר לכנות תקופה זו, מצד הישגיה ומורשתה, תקופת הגיבוש וקביעת דפוסי החיים של עם ישראל.

עצמת התנופה של הכיבושים האסלאמיים פינתה את מקומה לקדחת התארגנות של האסלאם במסגרת הח'ליפות, שהשתרעה מן האוקיינוס האטלנטי ועד לגבולות הודו וסין. בימי שלטונה של הח'ליפות התפתחו דפוסי שלטון ריכוזיים, מגמות לממשל מאורגן ומסודר ונוהלי תקשורת מתוקנים בין חלקי האימפריה. עצמה זו של מנהל וההישגים של גיבוש הח'ליפות התגלו במלוא כוחם במחצית הראשונה של האלף הראשון של כיבושי האסלאם. אמנם גם בחמש המאות הללו היו עליות ומורדות בהישגי הח'ליפות, ואחדותה הייתה לכותרת בלבד, בגלל מגמותיהם של כוחות פורשים לבטא את עצמאותם ולרשת את הכוח המרכזי, הח'ליפות. אך לאחר המאה ה'12 התרבו הכוחות המפצלים, כוחות לא מוסלמיים חדרו לאימפריה המוסלמית, רקמת הכלכלה נקרעה, וחלפו ימי השיא של האסלאם בתולדות העולם.

בחמש המאות הראשונות התפתחה בח'ליפות תרבות חדשה, שהייתה מזיגה של מורשת רוחנית שהובאה מחצי האי ערב עם מורשת העולם ההלניסטי־הרומי. אלה ואלה נוצקו אל לשון חדשה, השפה הערבית, ואל דת חדשה, דת האסלאם. כשם שהיו לאימפריה עליות ומורדות והיא נכנסה לתקופה של שקיעה בשלהי המאה ה'11, כך היה גם באשר לתכנים התרבותיים ולתנופת היצירה שליוותה את שנות הגאות הפוליטית והכלכלית.

הגם שעליית האסלאם יצרה מסגרת אחידה לפעילות האוטונומיה היהודית בארצותיו, לשינויים הפוליטיים בעולם האסלאם נודעה משמעות רבה לחיי המיעוטים שבו, ובמיוחד לפעילותן של המסגרות הארגוניות של בני המיעוטים. בישויות הפוליטיות העצמאיות, שלכל אחת מהן היה אופי שלטוני מיוחד, התגבשו עקרונות ודפוסים מיוחדים ביחס לבני המיעוטים הלא מוסלמים.

באמצע המאה ה-8 התרחשה מהפכה בח'ליפות, וקואליציה של כוחות העבירה את השלטון מידי בני בית אַמיה לידי בית עבאס ואת מוקדו מדמשק שבסוריה לעיראק, ושם בנו את הבירה בגדאד. מעתה הייתה בגדאד, מקום מושב הח'ליפים מבית עבאס, המרכז הפוליטי, הארגוני, הכלכלי והתרבותי של העולם המוסלמי. מבחינה פורמלית נמשך שלטון הח'ליפים מבית עבאס בבגדאד עד לאמצע המאה ה-13 (1258), עת נכבשה העיר בידי המונגולים. אלא שהערעור על סמכות הח'ליפות, תוך בניית מסגרות פוליטיות חלופיות, החל סמוך להצלחת המהפכה העבאסית. עם זאת חרף ערעורים אלו, מהם של בני משפחות מיוחסות שיכלו לטעון כי הישות הפוליטית העצמאית שהקימו היא הח'ליפות האמתית, במשך כ-200 שנה (עד לשנות העשרים של המאה ה-10) לא נוסדה ח'ליפות חלופית לזו שבעיראק.

היחידות הפוליטיות החלופיות קמו בספרד, במגרב, במצרים ובתימן. צאצא מבני בית אַמיה הצליח להימלט לספרד ולהמשיך בה את שלטון בני המשפחה. גם לאחר ירידת כוחם של בני בית אַמיה בספרד (בשנת 1021), עלייתן של מלוכיות הפרובינציות ולאחר מכן סיפוח ספרד לממלכה המוראבטית והמונדית של מרוקו (בשנת 1090 ובשנת 1195), לא נקשר חצי האי האיברי לח'ליפות שבמזרח.

רבים מן השותפים בקואליציה של בני בית עבאס חשו מקופחים לאחר השלמת המהפכה, כיוון שלא זכו לנתח הראוי להם בעוגת השלטון החדש. מן הראשונים שהצליחו לתרגם את כוחם לישות פוליטית נפרדת היו מי שטענו נגד הבלעדיות של שלטון של בני המשפחות המיוחסות, הח'וארג; הללו הקימו ממלכות עצמאיות לזמן קצר בפרס (הצפארים, 867–883) ולזמן ארוך יותר בצפון אפריקה (האבאדים, 776–909). הבולטים שבהם היו אנשי השיעה, התומכים בצאצאי עלי, הח'ליפה הרביעי, בן דודו של מֶחמד שלקח לאישה את פאטמה בתו של מוחמד. מחוגים אלו יצאו מי שהקימו בראשית המאה ה-10 את השלטון העצמאי הַיְדִי בתימן (901) והפאטמי בצפון אפריקה (909) ובמצרים (969). הפאטמים הכריזו על עצמם ח'ליפים (925) וסמוך להכרזה זו עשו כן גם האַמִּיִּים בספרד (929). ולבסוף היו מי שנסלחו על ידי השלטון המרכזי לפעול בשמו והקימו שושלות של שליטים שניהלו מדיניות עצמאית. כאלה היו הטולונים והאחשידים (878–905, 938–969) במצרים, ששלטו גם בארץ-ישראל ובסוריה, וכן האַיּוּבִּים, יורשי הפאטמים אותם האזורים (1170–1250).

מסגרת הזמן לדיון בפרק זה, המאה ה־7 עד המאה ה־12, גזורה אפוא מתולדות האסלאם, אך הגיונה בצדה גם מבחינת המתרחש בתולדות עם ישראל.¹

2. היהודים – השינויים במעמד החוקי, הביטחוני והקהילתי
חיוו של הציבור היהודי בתוך החליפות הושפעו השפעה מרובה מן השינויים המסגריים והתוכניים שהביא אתו המשטר החדש. הייתה זו הפעם הראשונה זה 1,000 שנה והפעם האחרונה בתולדות עם ישראל שלמעלה מ־90 אחוזים של העם היהודי חיו תחת שלטון אחד. להוויה זו הייתה השפעה מיידית על המעמד החוקי של היהודים, על מקומות ישיבתם ועל דפוסי המחיה שלהם; נושאים הנדונים הרבה בחיבורים על תולדות עם ישראל.

כיבושי האסלאם יצרו זירת פעילות אחידה וחדשה עבור בני המיעוטים המונותאיסטיים. בני אותם המיעוטים נכנסו לזירה זו כשהם זכאים למעמד חוקי של מוגנים על ידי השלטון. מצד מעמדם המשפטי הם הוגדרו אנשי חסות, אהל אֶד־מֶה. מעמד מיוחד זה ניתן להם בזכות היותם בעלי איכות דתית מיוחדת, שכן בתקופה קודמת ניתן להם דבר האלוהים בצורת ספר. אמנם דבר האלוהים עודכן בפי נביאו מחמד, אך בהיותם ממשיכים את מסורתם הדתית, שיש לה יסוד בדבר האלוהים, הם נמצאו זכאים להגדרה דתית מיוחדת, המעידה על איכותם הדתית העדיפה על זו של עובדי אלילים – בני דתות אלו הוגדרו אנשי הספר, אהל אלקתאב. זכותם של אנשי הספר להגנה מעוגנת בקראן ובתקדימים של הסכמי כניעה של ערי המזרח התיכון לכובשים המוסלמים. כבר בהסכמים הראשונים נוסחו במפורש הזכויות הגלוות להגנה ולביטחון הגוף – חירות דתית וחירות ההתארגנות של בני הקבוצה הדתית הנפרדת.

מן הכיבוש המוסלמי ואילך נחשב הציבור היהודי שישב בחליפות זכאי לחיות את חיי הדת והחברה באוטונומיה מלאה וללא הפרעה מצד השלטון. למרות ההגדרות הבסיסיות של המעמד המוגן של בני המיעוטים המונותאיסטיים באסלאם, מעמדם הביטחוני והחברתי, וממילא אפשרויות התפקוד של האוטונומיה היהודית, נגזרו מנתונים מקומיים של שלטון ומגמותיו ושל אוכלוסייה על גווניה ונטייתיה.

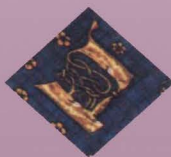
העובדה שליהודים לא הייתה ישות פוליטית עצמאית של ממלכה השולטת על חבל ארץ מסוים הקנתה להם מעמד של נאמנים בכוח לשלטון שייטיב אתם; כך היה באשר לעדה וגם באשר לנתינים בודדים. יהודים בודדים זכו למעמד בכיר במשטרים מוסלמיים – חרף ההגבלות העקרוניות על מתן תפקידים שיש עמהם שלטון על

1 לתקופה זו הוקדש ספרו של ה' קנדי, מחמד והחליפות, ירושלים ובאר־שבע תשנ"ט; ראה גם: ק' כאהן, האיסלאם, תל־אביב 1995, עמ' 35–364.

האוטונומיה היהודית נתפסה כסמל לקוממיות יהודית וכזכר לימים עברו של ריבונו פוליטית ועצמאות תרבותית, הן בארץ ישראל בתקופות שלאחר אובדן החרות המדינית והן בארצות התפוצה. השלטון העצמי מילא תפקיד מכריע בשמירת הקיום היהודי בארצות הגולה ובצמצום ממדי ההתבוללות והטמיעה. הקהילה היהודית על כל צורותיה וגווניה הייתה הגורם הראשון במעלה להתמדת הקיום היהודי משלהי העת העתיקה ועד לראשית העת החדשה.

כך זה הוא השני בסדרה 'קהל ישראל'. המאמרים שנקבצו בו עוסקים בדמות האוטונומיה של קהילות ישראל בארצות האסלאם ובארצות הנצרות בתקופת ימי הביניים ובעת החדשה המוקדמת. אוטונומיה זאת הושתתה על התנאים המדיניים והמשפטיים ששליטי המדינות העניקו ליהודים שהתגוררו בהן ויחד עם זאת היא ינקה ממסורת עתיקת ימים אשר עיצבה את התוכן הייחודי של השלטון העצמי היהודי.

המאמרים הפותחים את הכרך מתארים את יסודות האוטונומיה היהודית בתקופת הגיבוש וקביעת דפוסי החיים של עם ישראל בגלותו. בהמשך מוצגות דוגמאות שונות לתפקודו של השלטון העצמי היהודי בימי הביניים המאוחרים בכמה ארצות, והמאמרים החותמים את הכרך מצביעים על ניצני התמורות שהחלו לבצבץ בחלק ממרכזי היהדות לקראת תחילת העידן המודרני.

עיצוב הסטיפה: נדבון דן

0 01850000508 1
דאנקוד 185-508

סחור מוסרין לצרכן: 81.90 ש"ח